

drevo bogato povračalo trud in stroške, ker pripeti se celo časi, da v enem letu dvakrat obrodi.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

84.

Opis, obiranje in pripravljanje čaja.

Čaj raste kot divjak v gorenjem Asamu, v goratih krajih, ki dele kitajsko ravnino od indijske. Tu so cele šume divjega čaja. Od tu so ga Kitajci pred kot ne po vsem Kitaju razširili. Čaj ne more mraza prenašati, in zato mu severna meja v Kitaju in na Japonskem ne gre popolnoma do 40. st. severne širine, tedaj do širine, na katerej je Lizbona, Krf. Na jugu gre čaj do 15 st. Proti severnej in južnej meji je čaj čedalje slabejši. Najboljše vrste rasto v Kitaju mej 23 in 30 st., kjer je središče trgovini.

Čaj ni tako občutljiv kakor kava, zato so ga v razne kraje začeli presajati. Prvo bilino je zasadil v Evropi Jonquet, in to na pariškem botaniškem vrtu. Pozneje so jih vzgojili tudi še na mnogih drugih krajih, kjer jih, kaj pak, samo po letu puste pod milim nebesom. V južnih krajih evropskih je tako blaga zima, da more čaj povsodi dobro uspevati, in zato so poskušnje v Portugalskej prav dobro se obnesle; škoda, da jih niso resno nadaljevali. Za razprostranjenje čaja so največ storili v Aziji. Tu so ga razširili po Kočinčini in po bregovitih krajih okoli Ave. V prvej polovici devetnajstega stoletja so začeli Angleži po svojih kolonijah, v Asamu, v Bengalskej in na Cejlonu čaj vzgajati. Pripeljali so seboj Kitajcev, ter jim izročili vse delo, in dandanes dovaža Angleška z Indije veliko množino čaja na evropski trg. Angleži so se za kulturo čaja najbolje radi tega tako potrudili, ker so se bali, da morda ne bodo mogli dobivati ga s Kitaja v zameno za opium, temveč da ga bodo morali z novci plačevati. Na Javi so razširili Holandezi vzgoj čaja, in najbolje so jim v tem pomagali kitajski delavci, katerih so le-sem povabili. Tudi na Sumatri se dandanes mnogo čaja prideluje. Početkom devetnajstega stoletja so začeli čaj tudi v Ameriko presajati. V Braziliji so se zavzeli za čaj Portugalci, ali zaradi dragih in neskušanih delavcev niso mogli uspevati, morali so tedaj Kitajcev povabiti. To izkustvo se je potrdilo povsodi. Kjer so našli za čaj isto podnebje in isto zemljo kakor je v Kitaju, vendar niso mogli pridelati dobrega čaja, dokler niso dobili kitajskih delavcev. Kitaj, Japonska, Koreja, Kočinčina, Indija, Java in Sumatra so glavne zemlje, v katerih se dandanes čaj vzgaja. Poskusi so se obnesli tudi na Madejri, na Šent Heleni, na Kaplandu, v Braziliji, v Avstraliji in v Portugalskej.

Čaj najbolje uspeva v mastnej in globokej zemlji, ali zahteva mnogo vode in solnca, in odgajajo ga vedno s semena. Da seme gotovejše klije, imajo je čez zimo v vlažnej prsti, in marca meseca jo posejejo. Čez leto dni se mladice razsade v pravilne redove, tako da ena od druge stoji $1\frac{1}{2}$ m. Zemlja okoli biline se dobro gnoji z raznimi gnojili, čisti plevela in namaka. Za domačo porabo sade čajev grm kot ograjo okoli polja in vrtov. Perje začno brati, kedar je bilina v četrtem letu. Najboljše in najfinejše perje se dobiva na mladih vejah, zato se stare veje obrezujejo, da nove mlade poženo. Kjer grm malo obrezujejo, tam ga v dvanajstem letu posekajo, ali kjer ga z obrezovanjem pomladjujejo, ondi se drži tuči do petdesetega leta.

(Dalje prihodnjič.)

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

2.) Za ustanove, katere naj bi dobivali učenci strokovne šole, označene v točki 1.), določil se bode vsako leto v proračunu znesek 150 gl.

3.) Predsedstvu se naroča, da izposluje potrjenje obeh sklepov pri Njega vzvišenosti gospodu trgovinskemu ministru.

4.) Uloge, katere je zbornično predsedstvo radi donašanja doneskov poslalo slavnemu deželnemu odboru, slavnemu mestnemu magistratu in slavnemu ravnateljstvu kranjske hranilnice, odobré se in sprejmo na znanje.

Zbornica je sprejela te predloge jednoglasno.

III. Gospod zbornični svetnik Vaso Petričič poroča, da so tri predilnice in tkalnice na Kranjskem, namreč tvrdke: Schvarz, Zoblin in drug. v Litiji, predilnica in tkalnica v Trziču in c. kr. priv. predilnica in tkalnica v Ljubljani, javile, da se namerja, ne podaljšati znova dnevnega delavnega časa za jedno uro, kakor je to dovoljeno z visoko ministersko naredbo z dne 27. maja 1885, drž. zak. št. 85, nekaterim obrtnim strokam za dobo jednega leta ter z nadaljnjo visoko ministersko naredbo z dne 8. februarja 1886, drž. zak. št. 27, podaljšano do 11. junija 1888. Ob enem izročile so rečene tvrdke zbornici spomenico „Die Neubelastung der öst. Industrie durch den elfstündigen Arbeitstag“, katero je društvo avstrijskih predilničarjev poslalo Njega uzvišenosti gospodu trgovinskemu ministru. Ta spomenica poteguje se za podaljšanje dnevnega delavnega časa za jedno uro.

§ 96 a) zakona z dne 8. marca 1885, drž. zak. št. 22, določuje, da v obrtih, kateri se vršijo po tvorniško ali fabriško, ne sme za obrtne pomočne delavce delovni čas v 24 urah iznašati čez 11 ur največ in sicer tako, da se prestanki dela ne štejejo va-nj.

Vendar sme trgovinski minister v porazumu z ministrom notranjih stvari — zaslišavši trgovske in obrtniške zbornice — ukazoma imenovati one vrste obrtov,

katerim je z ozirom na izkazane posebne potrebe njihove vsakdanji delovni čas podaljšati za jedno uro ter je treba spisek tistih od treh do treh let pregledovati.

Z naredbo z dne 27. maja 1885, drž. zak. šte. 85, podaljšalo je visoko c. kr. trgovinsko ministerstvo pojedini obrtnim strokam dnevni delovni čas za jedno uro za dobo jednega leta ter z nadaljno naredbo z dne 8. februarja 1886, drž. zak. št. 27, podaljšalo do dne 11. junija 1888. Iz vlog, poslanih zbornici od domačih predilnic in tkalnic, povzeti je, da visoko c. kr. trgovinsko ministerstvo neki namerja ne ponoviti tega privoljenja, nego uvesti jednajsturni delovni dan tudi za vse stroke tkanin v zmislu rečenega zakona.

V vlogi, poslani Njega uzvišenosti gospodu trgovinskemu ministru in izročeni zbornici, dokazuje se s številkami, da se bodo podražili obrtni izdelki, ako se skrajša delovni čas, ter se pobijajo trditve, ki nekajono podraženje. Potem se natanko primerjajo davčna bremena avstrijske obrtnosti z bremenom zapadnih dežel, osobito Pruske, iz česar vidimo, da mora avstrijski obrtnik o enakem obsegu obrta in o enakem dobičku v najugodnejšem slučaju trikrat, poprek pa trikrat in pol toliko plačevati neposrednih državnih davkov, nego njegov pruski tovariš. Nato se natanko navajajo večja bremena avstrijske obrtnosti v ostalih delih proizvodnih troškov nasproti drugim državam evropskega kopna, od katerih izimši Švico ni nobena smatrala za umestno sprejeti jedenajsturni delovni dan v zakon, dočim oblastva v Švici izpreminjajo zakoniti jedenajsturni delovnik po večkratnih posamičnih dopustilih dejanjski malone v dvanajsturni delovnik. Pojasnjujoč nasledke, kateri nastajajo iz jednostranskega obremenila obrtnega proizvodjanja v Avstriji nasproti Ogerski, katera ima z Avstrijo vender jednotno carinsko ozemelje ter se trudi z največjimi državnimi olajšili pospeševati razvoj velike obrtnosti v svoji deželi, sklepa vloga, da se s to naredbo, s katero se misli koristiti avstrijskemu delavcu v tvornicah, sicer v prvi vrsti škoduje današnjim podjetnikom, ali da se trajno z oškodovanjem životnih uvetov obrtnosti ovira nadaljnje razvijanje, da trajni obstoj obrtnosti same v deželi z vsemi nasledki za narodno blaginjo, davčno moč in za izvor zaslužka zaščite potrebnega prebivalstva.

Rečenih tvrdek vloge dokazujejo vrhu tega, da so v tej stroki tkanin glavna stvar stroji, a ne delavci pri stroju, in da se z omejitvijo delavne dobe zmanjšuje proizvodjanje in podražuje ter po takem da se škoduje obrtnosti Avstrije, v nasprotju z Ogersko, da ji takorekoč ne bo mogoče upirati se konkurenciji. Kar sta nastali pri nas dve novi tvornici, imata škodo tudi radi tega, ker si morata delavce še-le izučiti. V naši okolici izdeluje se preja ničje vrste in tukajšnjih tvornic ni primerjati, ko bi tudi imele čisto izurjene delavce, tvornicam na Angleškem v Švici. Nadalje se navaja, da delavcu ne bi ni take naredbe mnogo koristile, ker zvečine dela po akordu in ne more, ako bi bil še tako priden, dvanajstino dana pridobiti, ter radi tega izgabi del svojega zaslužka.

Odsek je to natanko pretehtoval ter se pridružil mnenju, da je prošnja utemeljena ter predlaga: Zbornica naj priporoča vlogo društva avstrijskih predilcev pri c. kr. trgovinskem ministerstvu.

Predlog se sprejme.

IV. Gospod zbornični svetnik Makso Krenner poroča o neki dobitkovini. Oblastvo je namreč izreklo svoje mnenje, da se do zdaj neki pivovarni propisana dobitkovina, katera pivovarna je l 1886. izdelovala več piva nego prejšnja leta, ne strinja več z izpremenjenimi odnošaji ter da jo je treba primerno povišati.

Naši dopisi.

S Trzine 12. avgusta. Dne 12. avgusta t. l. vršila se je pri nas lepa slavnost 40letnega vladanja Njih veličanstva cesarja Fran Josipa I. Vsa vas bila je praznično z zastavami, zelenjem in maji okinčana, in v predvečer je bila velika razsvitjava hiš in Domžalska godba priredila je prav mični mirozov, kar je vse občinstvo oživilo. V nedeljo bila je ob poldeseti uri slovesna služba božja, katero je imel č. oče Sajovic J. dr. in je v lepim govoru razložil namen slavnosti in nove šolske zastave, katero je po govoru blagoslovil. Učenci so zapeli cesarsko himno, potem je bila sv. maša, pri kateri so tudi učenci peli.

Popoludne so se zbrali učenci zopet v šoli in so šli pod vodstvom učitelja z Domžalsko godbo in ognjebanci v Haboh k gospodu baronu Lichtenbergu zahvaliti se, kjer so bili potem z pivom in kruhom pogosteni. Ko je potem godba nekaj časa igrala in se je cesarska himna odpela, so šli učenci zopet vrstoma na dvor g. Narobeta, kjer je bil slavnostni prostor okrašen z zastavam, zelenjem in cesarjevo podobo. Tu je imel slavnostni govor g. učitelj in potem je še g. katehet opozoril otroke na dane nauke in jih opominal k pridnosti in vestnosti in ko je še potem nekoliko učencev govorilo primernih nagovorov in pesmi, bili so najpridnejši učenci iz častnih bukev po gospodu baronu Lichtenbergu pozvani in jim je gospa baronica podelila molitne knjige in pa knjigo „Cesar Franc Jožef I.“ K sklepu se je občinski zastopnik lepo zahvalil vsim navzočim in še posebej tistim, ki so s svojo naklonjenostjo in vplivom k tej slavnosti pripomogli, da se je zamogla tako zvršiti. V sijajni dokaz udanosti, ljubav in hvaležnosti do Njih veličanstva, so vsi nazoči živahno uzkliknili trikrat „živijo!“ Potem bili so učenci z kruham pečenko in vinam pogosteni in dalje sledila je prosta zabava v pozno noč, pri kateri je Domžalska godba razne komade svirala in vse je šlo v lepim redu ter mnogo ljubljanskih veteranov se vozečih skoz vas so se čudili, ne znajoč, kaj to pomeni in marsikdo je djal, da kaj tacega še ni bilo v prosti vasi na deželi. Naj bo to v lepi spomin vasi Trzinske.